

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Obywatelskich

Prof. dr Andrzej ZOLL

Warszawa, dn. 18 grudnia 2003 r.

RPO-458401-VII/03

00-090 Warszawa
Al. Solidarności 77

Tel. centr. 551 77 00
Fax 827 64 53

Pan
Grzegorz Kurczuk
Minister Sprawiedliwości
- Prokurator Generalny
WARSZAWA

Szanowny Panie Ministrze,

Zgodnie z konstytucyjną zasadą wolności sumienia i religii osoby pozbawione wolności mogą wykonywać praktyki religijne niezależnie od swego wyznania. Realizowana od 1990 r. bez ograniczeń stała współpraca wszystkich jednostek więziennych z przedstawicielami różnych kościołów lub innych związków wyznaniowych pozwala stwierdzić, iż polski system penitencjarny wypełnia zalecenia zawarte w tej mierze w art. 18 Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka.

W trakcie systematycznych wizytacji zakładów karnych i aresztów śledczych pracownicy Biura Rzecznika Praw Obywatelskich dokonują każdorazowo oceny stopnia poszanowania określonego w art. 106 Kodeksu karnego wykonawczego prawa osób pozbawionych wolności do wykonywania praktyk religijnych i korzystania z posług religijnych. Zwraca się przy tym uwagę na możliwości realizowania tych posług w danym zakładzie karnym lub areszcie śledczym przez kapelana więziennego.

Obecnie w każdej jednostce penitencjarnej pełni swoją posługę ksiądz kapelan Kościoła Rzymsko-Katolickiego. Kapelanem jest najczęściej proboszcz parafii, na terenie której znajduje się zakład karny lub areszt śledczy. Z tej przyczyny jego zaangażowanie w działalność duszpasterską na rzecz społeczności więziennej jest z natury rzeczy ograniczone. Znacznie większe możliwości działania mają kapelani, których Służba Więzienna zatrudnia jako pracowników cywilnych na całym etacie lub jego części. Mogą oni więcej swojego czasu poświęcić na pracę z osobami

pozbawionymi wolności, a jej formy i charakter – jak wykazuje praktyka – są też bardziej zróżnicowane i obejmują większą liczbę osób.

Ksiądz kapelan poprzez swoją posługę na terenie jednostki penitencjarnej może realizować dwie funkcje: udzielać posług religijnych sensu stricte (sprawować liturgię) oraz prowadzić działalność duszpasterską (pastoralną) zmierzającą do takiej socjalizacji skazanych, aby na co dzień postępowali zgodnie z normami moralności chrześcijańskiej i krytycznie ocenili swoje dotychczasowe zachowanie. Ten obszar pracy kapelanów więziennych wkracza więc w istotę oddziaływań resocjalizacyjnych i stanowi dla więziennictwa szczególnie cenną pomoc w pracy ze skazanymi. Istotne znaczenie ma również świadczona przez kapelanów i współdziałające z nimi osoby świeckie pomoc charytatywna oraz praca kulturalno-oświatowa.

Jak wynika z posiadanych przeze mnie informacji, dla ponad 200 kapelanów księży rzymsko-katolickich przyznano 35,5 etatu w Służbie Więziennej. Z tej liczby w wymiarze całego etatu zatrudnia się 18 księży kapelanów, zaś innych w wymiarze od 0,10 do 0,5 etatu. Brak zatrudnienia kapelanów na etacie więziennictwa (lub jego części) odnotowuje się w 14 zakładach karnych i aresztach śledczych, w których zgodnie z ustaloną pojemnością liczba osadzonych przekracza 500 osób oraz w 27 jednostkach penitencjarnych o niższej pojemności. W tej grupie są również zakłady karne w Potulicach i Jastrzębiu Zdroju oraz Areszt Śledczy w Radomiu, w których przebywa ponad tysiąc więźniów.

Tymczasem analiza potrzeb związanych z właściwym wypełnieniem posług religijnych przez kapelanów Kościoła Rzymsko-Katolickiego skłania – moim zdaniem – do przyjęcia założenia, że docelowo w każdym zakładzie karnym i areszcie śledczym, w którym przebywa ponad 500 osób pozbawionych wolności, należy zapewnić zatrudnienie kapelana w Służbie Więziennej na przynajmniej jednym etacie, zaś w mniejszych jednostkach penitencjarnych – na połowie etatu.

Potrzeby w omawianym zakresie występują również w odniesieniu do kapelanów Kościoła Prawosławnego oraz Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego.

Opiekę duszpasterską sprawuje obecnie nad więźniami 35 kapelanów prawosławnych. Tylko czterech z nich zatrudnionych jest w Służbie Więziennej na 0,5 etatu. Z opieki tej korzysta też licząca stale blisko tysiąc osób grupa obywateli państw powstałych po rozpadzie byłego ZSRR.

Kościół Ewangelicko-Augsburski wyznaczył 6 kapelanów więziennych, którzy prowadzą swoją działalność w rozległych terytorialnie diecezjach. Na całym

etacie wykonuje swoje obowiązki Naczelny Duszpasterz Kościoła a na 0,5 etatu – kapelan w Zakładzie Karnym w Barczewie.

Mając na uwadze potrzebę poprawy warunków korzystania przez osoby pozbawione wolności z przysługującego im prawa do wykonywania praktyk religijnych oraz do kontaktu z duchownym swojego wyznania, na podstawie art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (tekst jednolity: Dz.U. z 2001 r. Nr 14, poz.147) uprzejmie proszę Pana Ministra o odniesienie się do możliwości dalszego rozszerzania zatrudnienia kapelanów więziennych na etatach więziennictwa.

Z wyrazami szacunku

/-/